

ELS SONS I ELS BALLS DE MALLORCA PROTAGONITZARAN LES CONVERSES I ACTUACIONS *DELS 5 SENTITS A PORTOCOLOM*

L'acte cultural d'estiu anomenat *ELS 5 SENTITS*, que enguany es convoca per quarta edició continuada, tindrà com a protagonistes aquesta vegada ELS SONS I ELS BALLS TRADICIONALS DE MALLORCA. Després de tres convocatòries exitoses es torna a posar apunt aquesta festa que organitza entre la Mare de Déu del Carme i Santa Margalida a Portocolom l'associació cultural Acció Turmeda.

En aquesta ocasió es tracta de reflexionar sobre la recuperació, la conservació, la valoració social...d'uns elements molt importants dins el nostre patrimoni cultural popular com són el sons i els balls tradicionals mallorquins i també mostrar-ne en la pràctica alguns exemples. Per dur a terme aquesta activitat els actes prevists en el programa d'enguany són una CONVERSA i UN CONCERT, els dies 15 i 17 de Juliol respectivament.

Divendres 15 de Juliol, a les 20 hores, al marc incomparable del Mollet d'en Pereió de Portocolom, **CONVERSA** amb quatre personatges ben coneguts en l'àmbit de la temàtica proposada per aquesta ocasió. Els oradors participants seran en Pere Joan Martorell, en Francesc Vallcaneres Jaume, n'Andreu Adrover i Tirado i en Felip Munar i Munar. La mestra de música felanitxera Margalida Obrador presentarà i moderarà les intervencions d'aquesta jornada.

Arreu dels nostres pobles tenim una riquesa cultural que no tan sols hem de valorar sino que a més hem de fer el possible per tenir-ne un bon coneixement. D'aquesta manera amb el pas del temps aquesta cultura a més d'esser popular es converteix en tradicional quan ja és assimilada pel poble. I aquest és el cas de la literatura oral, que encara que tengui l'inici en persones concretes, passa a ser de tots quan és coneguda reproduïda per la resta. Parlarem de la literatura oral com son les gloses, les dites, les cançons...totes elles expressions de la vida quotidiana o bé de les llegendes de les Illes. La poesia oral forma part de la nostra història, de les nostres arrels. La paraula feta cançó és tal vegada l'eina més eficaç per a l'expressió popular. I això es pot aplicar a totes les èpoques, tant passades com present. A través de les cançons es comuniquen sentiments -l'amor, la gelosia, la por, la tristesa, l'alegria, les adversitats,...- i també fets narratius que ens fan més propera la vida quotidiana. És en aquest cas quan el nostre ponent **Felip Munar i Munar** ens podrà mostrar exemples de les diferents temàtiques i tipus de cançons tradicionals: tonades, romanços, codolades,...I a més en Felip Munar és un

glosador que fa que aquest món de les gloses sigui ben viu, participant de diverses associacions i activitats sobre aquest tema. Com a escriptor i investigador en Felip ens pot situar temes de cultura popular tal i com fa a les classes de la Universitat de les Illes Balears o a diverses intervencions de programes televisius i premsa periòdica. Hi deu haver poques coses que en Felip Munar no sàpiga del costumari popular, ja que n'és un gran coneixedor i entusiasta. Amb ell pareix que a vegades no ha passat el temps, anomena fets, dites, festes i costums que corresponen als diversos moments de l'any. Si no fos perquè la vida actual és un tant diferent, ni millor ni pitjor, sino més accelerada, valdria la pena posar més esment en aquestes coses tan valuoses que trobam en la literatura oral i en els fets tradicionals de la terra, que són els que marquen la nostra idiosincràcia. Tant de bo els nostres fills s'ho puguin trobar, per tenir-ne un coneixement i poder-ho apreciar.

Per una altra banda també tractam el tema dels sons de les illes fent referència als instruments tradicionals. El xeremier **Pere Joan Martorell** ens sonarà i explicarà un bon grapat d'instruments de les Illes. Xeremies, flabiol i tambor, percussions de canya, castanyetes, castanyoles, flaüta eivissenca, espasí, tamborí eivissenc, botella, ximbomba,...tots ells instruments que aquest músic passeja per les escoles de les Illes per mostrar-los als infants en el programa "Viu la Cultura". En Pere Joan és una persona vital en el panorama musical i festiu de l'illa i també fora d'aquest àmbit, ja que juntament amb el seu germà Manel als instruments de corda o bé amb el seu company de colla Tomeu Camps formant part dels Xeremiers de Son Roca, es mou per les diverses festes i activitats de les Illes Balears o també a Catalunya. Per reconèixer la tasca que du a terme una persona com en Pere Joan és suficient llegir les paraules que ell mateix explica quan diu: "podem oferir cercaviles, alborades, desfilades de protocol, ballades populars, recitals, acompanyament per fer ballar gegants i capgrossos, interpretació de "L'Oferta" per a festes majors, acompanyament de danses rituals, acompanyament d'autoritats, fires, mercats medievals, corregudes de joies, bauxes, sopars a la fresca...". Amb aquesta presentació podem entendre que la música de les colles de xeremies formin part de la història actual de la cultura i que en queda per molt de temps, ja que en realitat són allà on hi ha bulla. El fet que en Pere Joan ha tengut bons mestres com a referent és important, però el que realment marca la seva trajectòria és l'interès d'aquest músic per transmetre aquest aprenentatge, fet que comença l'any 1999 quan s'introdueix dins el món de l'ensenyament d'aquests instruments i és monitor i mestre de Xeremies a diversos Tallers, Escoles Municipals de Música i Associacions Culturals de les Illes.

L'activitat musical d'en Pere Joan Martorell és ben completa ja que participa de

grups tals com "Associació Cultural de Xeremiers de Palma", "Voramar", "Barbaç", "Ximbomba Atòmica", "Tamborers de La Sala", "Al-Mayurca" i "Germans Martorell" entre d'altres. Ha col.laborat en molts d'enregistraments musicals i col.labora amb artistes que el requereixen. A més, una altra activitat que du a terme juntament amb el seu germà Manel i en Mateu Xurí (glosador) és la *glosa musicada* on fusionen glosa i música de manera que actualitzen aquest àmbit de la cultura popular.

En Pere Joan a més de posar les mans per aferrar-se de bon de veres a la construcció de les xeremies autèntiques i així conèixer i estimar aquest instrument com a seu, també és sonador de la xeremia midi, cosa que ens hauria de contar com és això.

I si hi ha algú que deu saber "*es dimoni on se colga*" aquest potser ben bé que sigui en **Francesc Vallcaneres**. En Francesc és folklorista i historiador. És un gran entusiasta de la cultura tradicional i encara que no sigui la seva professió si que en fa la seva devoció. És un gran coneixedor del tema de les músiques i danses, tant tradicionals i populars com les de figures. Fa molt de temps que aquesta persona es troba en l'àmbit dels balls de Mallorca i el seu folklore, però a més, la seva trajectòria fa que hagi anat estudiant a fons el tema de les diverses danses rituals o de figures dels pobles de l'illa tals com els Cossiers, fet que fa que promogui aquesta part de la nostra cultura cap a la continuïtat quan aquestes han passat moments de necessitat de reviscolar. El seu treball d'investigació va més enllà de l'illa de Mallorca.

Aquesta darrera temporada varem poder conèixer la cara pública d'en Francesc amb la seva participació com a jurat al programa televisiu "Va de Bot" que va emetre IB3.

En Francesc Vallcaneres és requerit per participar en nombroses activitats que comportin el tema dels balls de Mallorca, fet que ell pot explicar inclús amb un treball audiovisual i documentat amb imatges de la història dels diferents balls que s'han ballat a Mallorca, des de la prehistòria fins a l'actualitat, ja me direu! El darrer treball que ens presentarà en Francesc és la investigació del tema de la *contradansa*, del qual ens pot oferir el llibre "*La Contradansa a Mallorca, un ball a recuperar*".

Hem deixat pel final el nostre amic felanitxer **Andreu Adrover i Tirado**. N'Andreu és metge homehòpata de professió, però també en aquesta ocasió el requerim per la seva implicació des de sempre en el món dels balls i la música tradicional.

Amb n'Andreu una servidora a força d'esquinçar espartenyas va aprendre una

mica a fer la "rossegueta" del ball de la mateixa, quan feien tallers de ball juntament amb en Jaume Obrador Antúnez. Ballador i sonador, en l'actualitat és el president de l'associació cultural S'Estol d'es Gericó, càrrec que comparteix amb la tasca de fer sonar el guitarró, veu i percussions. I a la vegada en el context de l'agrupació ha promogut el respecte i la investigació cap a les músiques i balls tradicionals, posant esment també en el tema de la indumentària pagesa. N'Andreu juntament amb altres companys ha estat una peça fonamental en el tema de la recuperació i manteniment de les danses de rituals o de figures com Sant Joan Pelós, acompanyant-lo any rera any pels carrers principals del poble en la seva festa. També record com jo era ben menuda i anava a aprendre les estrofes dels Salers a ca seva, preparant la seva sortida pel diumenge de Pasqua. I una altra representació musical recuperada d'un temps a ara és la tonada de Sant Marçal, que és interpretada també per n'Andreu i una parella més de músics, tal i com conten que es feia antigament.

Però la tasca més destacada de n'Andreu Adrover potser sigui la de mestre dels Cavallets de Felanitx, activitat que du a terme des de fa més de vint-i-cinc anys. Juntament amb la Fundació Mossèn Cosme Bauzá va dur a terme l'enregistrament audiovisual del DVD "CAVALLETS/SANT JOAN PELÓS". En l'actualitat són molts els nins i nines que aspiren a tenir el privilegi de poder sortir a ballar representant Els Cavallets els dies de les festes patronals de Santa Margalida i Sant Agustí.

El següent acte està previst diumenge 17 de Juliol, a les 22 hores, a l'Església del Carme de Portocolom i consisteix en una ACTUACIÓ MUSICAL: **S'ESTOL D'ES GERICÓ EN CONCERT**. En aquesta ocasió els músics de S'Estol ens oferiran peces musicals del seu repertori barrejades amb temes tradicionals de les Illes. Sense perdre l'esperit de la música tradicional els músics d'aquest grup han anat incorporant al seu repertori composicions pròpies. Però al mateix temps, treballen per a la pervivència de músiques de tradició oral o bé que es troben en els arxius i formen part de la memòria viva del poble insular i mediterrani. Juntament amb els balladors de s'Estol investiguen i interpreten a més les músiques dels balls típics populars de Mallorca, tals com jotes, mateixes, boleros i fandangos. El caràcter de l'actuació musical d'aquesta ocasió pretén apropar tonades i sons característics de la nostra terra fent una passejada per diversos tipus de composicions musicals i de cançons recercades amb el sentiment de mantenir aquesta sonoritat pròpia identificable en l'espai cultural-musical mediterrani. Des de l'any 1964 les persones que han passat i que en l'actualitat formen part del col·lectiu de s'Estol d'es Gericó han conrat una trajectòria cultural ferma en el nostre poble. Alguns dels seus membres han estat promotors, mestres i participants actius de les diverses danses de figures com Sant Joan Pelós i els Cavallets de Felanitx. A més també dels Salers

que alegren la vila el diumenge de Pàsqua i de la festa de Sant Marçal.

Bé sigui d'una manera o d'una altra, totes les persones que hem anomenat aquí es conèixen entre elles. Algunes d'elles han compartit col.laboració en edicions de llibres, concerts, festes, publicacions, tallers, cursos,...està clar que totes elles comparteixen l'estimació per la nostra llengua i per la nostra cultura. Esperam que els actes culturals dels **5 SENTITS** programats per aquest estiu siguin del vostre gust i que junts en poguem gaudir acompanyats per la posta de sol voramar.

Margalida Obrador Gomila.

Juny de 2011.